

„Dilemele fidelității” - probleme spinoase de traducere a Bibliei (2)

În numărul trecut, revista *Cuvântul Adevărului* a inaugurat un serial privitor la problemele dificile de traducere a Noului Testament, rugând pe Emanuel Conțac, autorul cărții *Dilemele fidelității* (Cluj-Napoca, Editura Logos, 2011), să prezinte, pe scurt, câte un capitol din lucrarea sa.

Identități feminine trecute cu vederea: Iunia (Romani 16.7) și Nimfa (Coloseni 4.15)

Atât în istoria transmiterii textului grec al Noului Testament, cât și în traducerile acestuia în limba română întâlnim situații în care numele unor personaje feminine a fost schimbat, astfel încât ele apar uneori cu nume de bărbați. Prezentăm în continuare două cazuri, devenite clasice.

Iunia, cea cu vază între apostoli (Romani 16:7)

Între femeile pe care Scriptura le laudă pentru activitatea lor se numără și *Iunia*, pomenită în Romani 16:7 alături de Andronic, un bărbat despre

care nu putem ști în mod cert dacă îi era soț sau frate. Istoria metamorfозării numelui Iuniei este, pe cât de complexă, pe atât de interesantă. Deși în primele secole numele a circulat în manuscrisele grecești în variantă feminină (grecește: *Iounia*, cu genitivul *Iounias*), începând cu perioada medievală el a început să fie înțeles ca fiind masculin (*Iounias*, cu genitivul *Iounia*).

În Răsăritul creștin, înțelegerea corectă cu privire la identitatea Iuniei s-a păstrat mai multă vreme. Un mare predicator răsăritean, Ioan Hrisostomul (347-407), avea să scrie despre acest personaj, în omiliile sale la Epistola către Romani: „O, câtă înțelepciune la această femeie, dacă s-a învrednicit de titlul de apostol!” După mai multe secole, Teofilact al Bulgariei (1055–1107) o laudă pe Iunia folosind următoarele cuvinte: „A fi ei (Andronic și Iunia) numiți între apostoli – mai ales

femeia Iunia – aceasta e foarte mare vrednicie.”

Înțelegerea greșită a numelui Iuniei a survenit în Apus, în comentariul la Romani al lui Egidiu din Roma (1247-1316). În mod surprinzător, identitatea personajului n-a fost reevaluată în perioada Reformei, când întoarcerea la izvoare, cercetarea manuscriselor grecești și traducerea Scripturii au căpătat un avânt deosebit.

Nu vom prezenta aici toate fațetele subiectului, mai ales că el poate fi privit din atât de multe unghiuri (atestarea numelui în manuscrise, în comentariile scriitorilor bisericești timpurii, în edițiile grecești ale NT și în comentariile moderne), încât un eminent cercetător american, Eldon Jay Epp, a scris chiar o carte (nu prea mare, dar totuși o carte, de 138 de pagini), intitulată: *Junia, the First Woman Apostle* („Junia, prima femeie apostol”). Deși nu suntem de acord cu toate implicațiile practice ale studiului întreprins de cărturarul american, un fapt este cert: în primul secol al erei creștine a existat o femeie pe nume Iunia care a fost considerată „cu vază între apostoli”.

Încă un cadru didactic de la ITP București a obținut titlul de doctor în teologie

În ziua de 12 decembrie 2011, la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, în cadrul Departamentului de Teologie Protestantă, pastorul lector. univ. Eugen Jugaru și-a susținut teza de doctorat cu titlul: *Etica afacerilor din perspectiva dogmaticii pentecostale*.

În urma acestui demers, candidatul a obținut titlul de doctor în teologie, cu distincția *magna cum laude*.

Traducerile românești consideră în general că numele din Romani 16:7 este masculin (*Iuniu, Iunie, Iunian, Iunias*). Cornilescu a folosit forma „lui Iunia”, care ar putea sugera un nume bărbătesc, fiindcă în românește spunem „lui Agripa”, „lui Iehova”, „lui Antipa” etc. Evident, potrivit normelor ortografice moderne, textul ar trebui să fie scris „Iunie!”.

Nimfa și biserica din casa ei (Coloseni 4:15)

Potrivit epistolei către Coloseni, în Colose (sau în Laodicea, cetate vecină) trăia o creștină pe nume Nimfa, în casa căreia exista o adunare de creștini. Nu ar fi ceva neobișnuit, dacă ne gândim la Lidia, a cărei casă s-a botezat în urma

propovăduirii apostolului Pavel (Fapte 16:14-15).

Fiindcă în Coloseni 4:15 numele acestui personaj este la acuzativ (*Nymphan*), iar în manuscrisele grecești din primele secole cuvintele nu au fost accentuate, unii copişti au crezut că apostolul Pavel trimite salutări unui bărbat și bisericii care se aduna în casa lui. De altfel, textul poate fi interpretat în două feluri, în funcție de locul accentului (*Nymphán* sau *Nýmphan*). Numele masculin poartă accent pe ultima silabă (*Nymphás, -a*), în vreme ce forma feminină poartă accentul pe prima silabă (*Nýmpha, -as*). Așa se face că numele personajului a ajuns uneori să fie considerat masculin, iar secvența „biserica din casa ei” a devenit, în consecință,

„biserica din casa lui” sau (oarecum ambiguu), „biserica din casa lor”.

În traduceri românești ale Noului Testament, numele apare în mai multe forme (*Nimfon, Nimfan, Nimfa* sau *Nimfas*), dar din cele mai multe ediții reiese că traducătorii au înțeles numele ca fiind masculin. Uneori, chiar și când este folosit numele *Nimfa*, traducătorii au considerat că el se referă la un bărbat. De pildă, Cornilescu traduce după cum urmează: „Spuneți sănătate (...) și lui *Nimfa*, și bisericii din casa lui”.

Remarcăm în treacăt că traducătorii primei ediții românești a Noului Testament (publicat la Alba Iulia, în 1648) au redat textul în mod corect, de o manieră care arată clar că, în concepția lor, personajul este femeie („*Nimfanii... casa ei*”).

Să ne rugăm specific (2)

Au trecut câteva luni bune din acel an în care am cerut Domnului, concret, două lucruri: să ajung la Târgu Mureș și să capăt un calendar biblic în limba germană.

În vară, se întrezărea împlinirea primei cereri. Veneam cu Trandafir Sandru de la Arad spre București, când pastorul îmi spune:

– Suntem invitați pentru seară la biserica din ... la care eu îl intrerup.

– O, tare aș vrea să mergem la Târgu Mureș.

– Nu se poate! Trebuie să mergem în altă parte, unde suntem invitați. Și avea dreptate, cu toată părerea mea de rău.

– Dar dacă nu putem ajunge acolo la vreme, vom opri unde vom fi la ora 6, completă Trandafir.

În clipa aceea am simțit că Dumnezeu lucrează deja la împlinirea rugăciunii mele. Și la șase fără zece minute intram în Târgu Mureș.

– Rămânem aici! spuse hotărât Trandafir și în câteva minute am intrat în biserica arhiplină.

Serviciul divin a ținut până la zece, a fost un program extraordinar, cu har, lacrimi și bucurie în Domnul. Apoi, acasă la o familie, ne-am bucurat în continuare până după miezul nopții. Așa mi-a

împlinit Domnul prima cerere specifică.

Se apropia sfârșitul anului și eu nu aveam încă acel calendar cu meditații și pilde.

Într-o seară de repetiție de cor, în timp ce mă rugam singur simt un îndemn puternic: „Urcă!” (la etaj locuia familia Vamvu). Întrucât îndemnul nu contenea, m-am ridicat și m-am dus la apartamentul lui Vamvu Alexie. Acolo era un misionar din Elveția, Ernst Riessen, prieten de-al familiei. Imediat am întrezărit răspunsul la rugăciune și am făcut legătura cu îndemnul puternic de a urca la Vamvu. Venirea mea a ușurat și conversația fraților.

– Ați adus literatură, cărți? am întrebat.

– Nu! și după o scurtă pauză

– Numai un calendar pentru anul viitor: „Wort und Geist”.

Bineînțeles că mi-a dat mie calendarul!

Vizita a avut ca efect și o părtașie minunată din Cuvânt și în rugăciune.

Din Calendarul primit am putut extrage multe ilustrațiuni pentru predică, dar și pentru revista Cultului.

Am continuat să mă rog specific și să învăț și pe alții să facă așa.

CRISTIAN

În atenția abonaților!

Solicităm abonaților care au depus în bancă (în luna decembrie) sume pentru care extrasele de cont nu specifică decât numele menționate mai jos, să ne comunice de urgență beneficiarii, (Biserica, numele abonatului, adresa) și numărul de abonamente, calendare etc.:

Extras din 6 decembrie 2011: Mihuț Liviu - 308 lei;

Extras din 20 decembrie 2011: Mureșan Victor - 370 lei;